

KOIRAN KUOLEMA NOVELLEJA 1967 ARVOSTELULÄPIMURTO

Mukka kirjoitti kirjoitti Ville (Vilho) Vikstenille
Gummerukseen:

Orajärvellä 5.9.1967

Tässä nämä novellit nyt ovat, "Rovastin kumpu" ai-
noastaan puuttuu, mutta uskon että Polkusella on se
jäljellä. Mukana on myös nimillistä, johon on kirjoitettu
juttujen kirjoittamisvuosi ja paikka.

Mitä luulet, voitaisiinko kansikuvaksi pistää oheinen
koirankuva? Olen itse ihastunut siihen melkoisesti.
Se tuskin kävisi ihan valkoisena, mutta esim. vaalean
okran värisenä siitä voisi tulla mukavan näköinen. Pa-
nen joka tapauksessa ehdotuksen tähän mukaan. Jos
kuva muuten käy, Syrjän Jussi varmaan värkkäilee sii-
hen sopivan tekstin.

Terveisin
Timo

Koiran kuoleman novelleissa Mukka luo kuvan raken-
nemuutoksen ajan Lapista. Matkahuolto ja tiettyö-
maa ovat teosten realistiset miljööt, mutta samalla ne
ovat vertauskuva 1960-luvun kiihtyvän modernisaation
tuottamalle välitilassa olemiselle. Mukka pelaa kuva-
uksessaan joukolla kulttuurisia vastakohta-asetelmia:
luonto-kulttuuri, nuori-vanha, mies-nainen, liike-py-
sähtyminen, kylmyys-lämpö, normaali-epänormaali.
Kerronta kuitenkin myös irtoaa välittömistä sidoksista
aikaan, ja teokset tavoittavat yleisemmän, eksistentiaa-
lisen tason, jonka merkitys on laajempi kuin keskuste-
lut aluepolitiikasta ja ympäristöstä 1960- ja 1970-luvun
taitteessa. Elina Arminen esittää edellä kuvatun tulkin-
nan teoksessa *Kuvia pohjoisen tasavallasta* (2011).

Arminen viittaa artikkelissaan professori Rafael Kos-
kimiehen aikalaisarvosteluun *Koiran kuolemas-
ta*. Koskimies asettui Mukan ymmärtäjäksi, ja hä-
nen vanavedessään seurasi joukko muitakin tärkeitä
kulttuurivaikuttajia.

Marko Vähäkangas tarkastelee *Pohjois-Suomen kir-
jallisuushistorian* (2010) artikkelissa "Tiskin alta kaa-
noniin?" laajemminkin Timo K. Mukan teosten aikalais-
vastaanottoa. Hän purkaa myyttiä väärinymmärretyistä
luonnonnerosta ja esittää kokonaisen kriittikkosukupol-
ven jakautuneen arvosteluissa kahtia, modernistit vas-
taan realistit, etelä vastaan pohjoinen. *Koiran kuolema*
oli käännteentekevä, suorastaan arvosteluvoitto. Useat
kriitikot viittasivat Rafael Koskimiehen arvosteluun
"Murskaamosta matkahuoltoon", joka ilmestyi marras-
kuussa 1967 sanomalehdessä Uusi Suomi. Koskimies
nosti kokoelman huipuksi novelliparin Luonnon vanhan
miehen muotokuvaksi ja Kuva kuolleesta miehestä,
joissa hän näkee arvostavasti kuvatun pohjoisen työ-
miehistä, esikuvana kirjailijan isä Eemeli Mukka.

Luonnon vanhan miehen muotokuvaksi, katkelma si-
vulta 66–67:

Vanhan miehen lapionkahva oli rikkinäinen: sen puosa
oli säröillä ja itse metallikahvakin vääntynyt – auto oli
ajanut sen yli, eikä hän ollut ehtinyt käydä vaihtamas-
sa sitä varastolla. (...) Autot tulivat penkalle kymme-
nen minuutin väliajoin. Niitten valokiilat halkaisivat
kilometrin mittaisen puuttoman suon kuin välimatka
toiselta rannalta toiselle olisi ollut vain muutama sata
metriä. Autojen valot sattuivat jänkän tuonpuoleisel-
la rannalla korkeuksiin hyökkäävien mäntyjen mus-
tiin ja punaisiin runkoihin. Raskaat voimakasääniset
kuorma-autot möyryivät keikkuen ja heiluen, ykkös-

vaihteella jurnuttaen pehmeää penkkaa lähemmäs ja
lähemmäs: hän odotti autoa lapio pystyssä. Tiehen teh-
dyn levityksen kohdalla autot kääntyivät ja lähestyivät
tiepenkan päätä peruuttaen, kuljettajanpuoleinen ovi
auki. Pakoputken päästä paksu savu syöksyi voimak-
kaan puhalluksen myötä sumun sekaan. Hän nosti la-
pionsa kuin aidaksi auton päästyä oikeaan kohtaan: la-
pion terällä hän iski perälautaa pitävän lukon auki ja
huusi: Antaa mennä! Anna mennä koko kuorman sii-
hen! Selvä! huusi kuljettaja ja nosti lavan pystyyn: kivet
ja sora hurahivat lavan teräksistä pohjaa pitkin suohon.
Hän laitto perälaudan kiinni ja antoi merkin että auto
sai mennä. Kuljettajista toiset pysäyttivät siinä moot-
torinsa hetkeksi ja antoivat huonolla tiellä ja raskaan
kuorman alla kuumuneen moottorin jäähtyä ja tulivat
tupakoimaan vanhan miehen kanssa. Pane Eemeli tu-
pakka! sanoivat he ja tarjosivat.

Syrjäisen Lapin kylän asukkaat ovat tietoisia maailman-
tapahtumista, kantaa ottavasti niin kuin vanha Eemeli tai
tunteikkaasti omaan elämään rinnastaen niin kuin ruus-
tinna rovastin haudalla.

Luonnon vanhan miehen muotokuvaksi, katkelma sivuilta
62–63:

Vanhalla Eemelillä oli sanomalehti repussa. (...) Helvet-
ti ne ei opi ne amerikkalaiset, kirosi hän luettuaan hetken.
(...) alkoi puhua mitä Vietnamissa oli tapahtunut sinä ja
sinä päivänä. Sen parempi, mitä pitempään ne siellä jyl-
lää, sanoi hän. Sen vuoksi se Neuvostoliitto ei ole puut-
tunut asioihin siellä... Amerikan arvovalta laskee maail-
man silmissä joka päivä enemmän...

(...) Katohan nyt, sanoi Eemeli kovalla äänellä Eelille. Ne
on ensin ampunu lentokoneista ja pommittanu sissipar-
tiota joka oli piiloutunu riisipeltoon ja sitten polttaneet
koko pellon.
Melko tarkkaa työtä, sanoi Eeli.

Rovastin kumpu, katkelma loppukappaleesta sivuilta
128–129:

Kummulla kukki pelargonia: se kukka jonka hän itse tah-
toi haudalleen. (...) Vuodet tulevat kulumaan: ihmiset sa-
noivat: tässä lepää hän... rovasti se ja se joka eli silloin ja
silloin. Ruustinna liikutui ajatellessaan sitä. Kaikki muis-
tavat mitä tapahtui siihen aikaan: tulivuorenpurkaus Fi-
lippiineillä, vallankumousyritys Indonesiassa, vallanku-
mous Algeriassa... presidentti Kekkonen aikana... voi voi,
itse tahtoi haudalleen. Itse tahtoi haudalleen.
Pelargonia.